

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Conference Report

Fiskální smlouva – stará pravidla v novém hávu? Co přináší návrh nové fiskální smlouvy a proč se Česká republika nepřidala?

–

Březen 2012

Fiskální smlouva – stará pravidla v novém hávu? Co přináší návrh nové fiskální smlouvy a proč se Česká republika nepřidala?

–

Zuzana Brezinová, Vít Dostál

Březen 2012

Conference Report

Fiskální smlouva – stará pravidla v novém hávu? Co přináší návrh nové fiskální smlouvy a proč se Česká republika nepřidala?

–
Březen 2012

V pořadí druhý expertní seminář v rámci projektu **Challenging the Czech Tales on European Policies** uspořádaný Asociací pro mezinárodní otázky (AMO) s podporou Nadace otevřené společnosti se zaměřil na novou evropskou Smlouvu o stabilitě, koordinaci a řízení v Hospodářské a měnové unii (dále fiskální smlouva). Hosty diskuze moderované Vitem Dostálem, analytikem AMO, byli **Luděk Sefzig**, předseda senátního Výboru pro evropské záležitosti a **Vladimír Špidla**, mluvčí stínové vlády pro evropské záležitosti a bývalý evropský komisař. Cílem debaty bylo zvážit výhody a nevýhody rozhodnutí premiéra Petra Nečase nepodepsat fiskální smlouvu a jaké dopady by tento fakt mohl mít pro Českou republiku a její postavení v rámci Evropské unie. Proti sobě stojí po celou dobu dva základní názory:

- Česká republika by měla přistoupit k nové fiskální smlouvě, aby neztratila možnost ovlivňovat budoucí rozhodování v ekonomických a politických otázkách v rámci EU.
- Postup premiéra Petra Nečase, tedy nepodepsání smlouvy, je logickým vyústěním podmínek, za nichž se musel rozhodnout.
- Debatu obohatily také dotazy odborného publika, mezi nimi např. Irah Kučerová z Fakulty sociálních věd UK, nebo Jakub Mazur, vedoucí odboru Hospodářské a finanční politiky EU na Ministerstvu financí ČR, který jasně vystihl zásadní změny, jež smlouva přináší a také to, co tyto změny znamenají.

V první části semináře oba hosté prezentovali a obhajovali svá stanoviska. První podnět k diskuzi dal její moderátor, Vít Dostál, svoji otázkou: *Proč se Česká republika rozhodla stát mimo fiskální smlouvu a co tím získá?* Odpovědi se ujal Luděk Sefzig hájící premiérovo stanovisko. Jeho argumentace vycházela z několika základních bodů:

- Česká republika se nachází v jiné pozici než Velká Británie, neboť v referendu akceptovala členství v eurozóně, což nás dělá de iure jejími členy.
- Prosperita eurozóny je pro Českou republiku klíčová, aby se vyhnula situaci podobné ekonomické krizi z r. 2008, která se vzhledem k propojenosti ekonomik odrazila i v relativně zdravé české ekonomice.
- Svým jednáním Česká republika nijak nezablokovala vstup smlouvy v platnost a zároveň má možnost kdykoli ke smlouvě přistoupit.
- Podpis fiskální smlouvy ještě neznamená její okamžitou účinnost. Jedná se jen o deklaratorní přistoupení, které Českou republiku ovlivní až v okamžiku přijetí eura.
- Jeden z hlavních principů v Evropské unii je princip předběžné opatrnosti, kterého se premiér Petr Nečas při svém rozhodování držel, a proto správně zvolil možnost časového odkladu a podrobné parlamentní debaty v obou komorách.

K samotnému charakteru fiskální smlouvy se Sefzig vyjadřuje ambivalentně. Na jedné straně o ní hovoří jako o pozitivním aktu, který apeluje na rozpočtovou zodpovědnost členských států a tedy nezadlužování. Na straně druhé však smlouvu stále považuje za deklaratorní a zabývající se pouze určitými aspekty mnohem komplexnějších problémů. V otázkách dluhu např. pojednává pouze o dluhu

Conference Report

Fiskální smlouva – stará pravidla v novém hávu? Co přináší návrh nové fiskální smlouvy a proč se Česká republika nepřidala?

—
Březen 2012

krátkodobém, tedy ročním, a nikoli kumulovaném, neboli státním dluhem, který je pro fungování státní ekonomiky daleko důležitější. Zároveň podle něj neřeší dostatečně detailně způsob sankcí, jejich vynucování a kontrolu nad celým výše nastíněným systémem, kterou by měla převzít Komise. Otázka kontroly je ovšem citlivou záležitostí pro všechny členské státy a Komise, ve vratkém postavení supranacionální autority, není příliš ochotna přistoupit na postavení žalobce u Evropského soudního dvora. Mimo jiné prostor získaný odkladem podpisu smlouvy považuje Sefzig za velice výhodný a využitelný k podrobné parlamentní diskuzi. Oznámil také plán Senátu na uspořádání expertního semináře s právními odborníky a řešení tohoto tématu také v rámci COSAC, Konference výborů pro evropské záležitosti. Orgán, který považuje předseda senátního výboru za velice efektivní, vzhledem k již existujícímu zázemí, sekretariátu a stále delegaci národních zástupců.

Proti tomuto vládnímu stanovisku vystoupil Vladimír Špidla, který byl vyzván, aby odpověděl na otázku: *Co Česká republika ztrácí neúčastí na fiskální smlouvě?* Stejně jako Sefzigův postoj, lze i Špidlovu argumentaci shrnout do několika klíčových bodů:

- Česká republika ztrácí především vliv. Dohoda se stále ještě vyvíjí, a proto je nesmírně důležité účastnit se jednání, kde se rozhoduje o důležitých bodech agendy. V evropském kontextu jsme nepodepsáním ztratili možnost zasahovat do smluvních úprav a podílet se na finální podobě.
- Neztratili jsme tímto jen možnost rozhodovat o úzce vymezené technické agendě, ale také o makroekonomických otázkách jako je např. konkurenceschopnost nebo další víceletá finanční perspektiva.
- Může dojít k situaci, kdy bude Česká republika na jednání Rady postavena před 25 konsolidovaných států EU s již předjednanou pozicí.
- Nebudeme mít podíl svým vkladem na stabilitě eurozóny, která je pro nás, jak již řekl Luděk Sefzig, klíčová. Přibližně 75 % našeho exportu je směřováno na evropský trh a většina českého HDP je vytvářena v zahraničí.
- Došlo nejen k oslabení vlivu České republiky, ale také ke ztrátě její důvěryhodnosti, což se může v budoucnu ukázat jako zásadní problém. V tomto ohledu se Vladimír Špidla odvolává zejména na podpis tzv. sixpacku, který obsahuje mnoho totožných podmínek formulovaných i ve fiskální smlouvě.

Zmíněný sixpack, neboli balíček šesti aktů reforem ekonomického vládnutí, který byl definitivně schválen Evropskou radou v listopadu 2011, působí rozpory ve vládní pozici. Jedná se především o fakt, že vláda loni odsouhlasila tuto reformu, ale nyní, kdy je na pořadu dne fiskální pakt obsahující stejné mechanismy, se svým podpisem váhá. Luděk Sefzig na jedné straně připustil nejednotnost vládní pozice, ale přesto tento krok obhájí tím, že nepodepsáním balíčku by Česká republika zablokovala jeho pozdější účinnost, kdežto nepodepsáním fiskální smlouvy se prakticky nic nemění. Mimo to dodává, že smlouva je prezidentského typu a proto je třeba brát odmítavý postoj Václava Klause k tomuto paktu v úvahu při dalším rozhodování. Navíc nelze říci, že by Česká republika vyhlásila a priori odmítavý postoj. Naopak

Conference Report

Fiskální smlouva – stará pravidla v novém hávu? Co přináší návrh nové fiskální smlouvy a proč se Česká republika nepřidala?

—
Březen 2012

podle něj otevřela prostor pro podrobnější diskuzi a zachovala si možnost kdykoli přistoupit.

Sporným tématem se stal také přenos kompetencí do Bruselu. Sefzig zdůrazňuje, že smlouva přenáší pravomoci na nadnárodní úroveň. Uznává sice, že je Česká republika závislá na exportu do zahraničí, ale na druhou stranu zpochybňuje systém sankcí, který smlouva dosti nepřesně formuluje. Odvolává se na situaci, kdy stát svým jednáním nezpůsobí zhoršení ekonomických ukazatelů, ale přesto vzhledem k ekonomické provázanosti světového systému bude zasažen následky globální krize. Proto upřednostňuje, aby si každý stát tato ekonomická kritéria stanovil sám za sebe a nenechával jejich kontrolu a vynucování na evropské úrovni.

Opačným názorem v otázce přenosu pravomocí je stanovisko Vladimíra Špidly, podle něhož dochází naopak k delegaci kompetencí zpět na úroveň národních států, ač on sám dává přednost supranacionalizaci. Podle něj je největší hrozbou pro budoucnost Evropské unie její dvourychlostnost. Komunitarizace procesu evropské integrace by nám poskytla možnost nové konsolidace Evropy a vyloučila tak situaci, v níž by mohlo dojít ke vzniku oddělené a politicky, ekonomicky a intelektuálně koordinovanější skupiny států, jež bude tak silná, že si postupem času vytvoří vlastní instituce a kontrolní mechanismy a Evropská unie zůstane natrvalo rozdělena do více bloků. Reaguje také na Sefzigův argument, kdy nepodepsáním smlouvy otevřela Česká republika prostor pro diskuzi. Podle Vladimíra Špidly měla intenzivní parlamentní diskuze probíhat již od navržení smlouvy a nikoli až v době jejího podpisu. Zároveň upozorňuje, že samotný ratifikační proces, který je druhou fází běžného postupu schvalování smluv, poskytuje dostatek času a příležitostí k přehodnocení stanoviska.

Zajímavé byly reakce a postřehy odborného publika. Otázka, jak reagovalo Polsko na nepřistoupení České republiky k fiskální smlouvě a zpochybnění jednoty vládní delegace, která čím dál více ztrácí na důvěryhodnosti, byla namířena na předsedu senátního výboru, pana Sefziga. Co se týče polské pozice, překvapilo ho, že Polsko nevidí ve fiskální smlouvě klíč k budoucí prosperitě. Podle Sefziga, ač zatím stojíme mimo, je smlouva správným krokem směrem k větší fiskální stabilitě a ekonomickému růstu. V otázce důvěryhodnosti se již dříve zmínil, že ji považuje za jednu ze zásadních hodnot politiky. V tomto případě na rozdíl od Vladimíra Špidly tvrdí, že důvěryhodnost neztrácí Česká republika, ale eurozóna. Česká republika souhlasila s přistoupením k jednotné měně za jiných podmínek a v jiném stavu, než jaký je dnes. Proto je třeba, aby se eurozóna nejprve sama stabilizovala a až následně žádala po svých nečlenech určité vklady potřebné pro své fungování. Vladimír Špidla považuje tento argument za irelevantní, jelikož Česká republika nevstoupila do takové Evropské unie, jako ji známe dnes, ale uskupení prošlo od té doby obrovským rozvojem. Se vstupem jsme zároveň schválili pravidla a mechanismy proměn, u jejichž ratifikace a vyjednávání jsme navíc vždy přítomni. Pokud bychom brali jakoukoli změnu v evropské integraci za důvod k nedůvěře v její

Conference Report

Fiskální smlouva – stará pravidla v novém hávu? Co přináší návrh nové fiskální smlouvy a proč se Česká republika nepřidala?

—
Březen 2012

postupy, muselo by se téměř vždy po přijetí nové legislativy konat referendum o setrvání v EU, což je iracionální.

Jeden z nejzajímavějších příspěvků přednesl Jakub Mazur z ministerstva financí České republiky. V prvé řadě se ohradil proti závěru prezentovanému v briefing paperu speciálně pro účely tohoto semináře, kde je smlouva označena jako pouhý deklaratorní akt. Podle něj sice z velké části nepřináší nic nového pro fiskální politiku, ale klíčovým prvkem je právě zakotvení již existujících rozpočtových pravidel do vnitrostátních právních řádů, a to nejlépe formou ústavního zákona. Právě tímto procesem, s čímž Vladimír Špidla souhlasí, docílí státy větší kontroly nad svými ekonomikami. Při vzniklých problémech a neplnění povinnosti by státy měly nejdříve narazit na vlastní vnitrostátní instituce, čímž bude docíleno efektivnější kontroly a účinnějšího vymáhání sankcí. Vláda by tak podpisem mohla získat především záruku, že budoucí politická generace České republiky bude zavázána těmito kontrolními orgány a vedena k rozpočtové odpovědnosti. Naopak neúčastí na smlouvě se připravujeme o možnost ovlivnit další státy v jejich jednání a dodržování maastrichtských kritérií, což je podle Jakuba Mazura nepříhodné i vzhledem k situaci, kterou popsal Luděk Sefzig ve vztahu k cizímu zavinění a vedlejším následkům špatného ekonomického vládnutí.

S touto argumentací Vladimír Špidla nemůže než souhlasit. Česká republika opravdu ztrácí možnost ovlivnit budoucí jednání států eurozóny, ale přenos pravomocí na národní úroveň je podle něj přesto spíše regresivním krokem. V otázce kontroly považuje za efektivnější supranacionalizaci rozpočtových politik, což by implikovalo zvýšení evropského rozpočtu a přísnější systém sankcí za porušování dojednaných kritérií, což je cílem především čistých plátců do rozpočtu. Přenesení tvorby hospodářské politiky do nadnárodního rámce, tedy její komunitarizací, získá evropská levice, kterou reprezentuje i bývalý český komisař, větší manévrovací prostor a zároveň umožní České republice efektivnější zapojení do ekonomického systému. Česká republika sama o sobě nemá dostatečnou kapacitu, aby svými úpravami fiskální politiky ovlivnila evropský trh, kam orientuje většinu svého vývozu. Proto je daleko efektivnější vytvářet nátlak skrze evropské struktury a účastnit se vyjednávání nových ekonomických podmínek.

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Conference Report

Fiskální smlouva – stará pravidla v novém hávu? Co přináší návrh nové fiskální smlouvy a proč se Česká republika nepřidala?

—
Březen 2012

ASSOCIATION FOR INTERNATIONAL AFFAIRS

Association for International Affairs (AMO) is a preeminent independent think-tank in the Czech Republic in the field of international affairs and foreign policy. The mission of AMO is to contribute to a deeper understanding of international affairs through a broad range of educational and research activities. Today, AMO represents a unique and transparent platform in which academics, business people, policy makers, diplomats, the media and NGO's can interact in an open and impartial environment.

IN ORDER TO ACHIEVE ITS GOALS AMO STRIVES TO:

- formulate and publish briefings, research and policy papers
- arrange international conferences, expert seminars, roundtables, public debates
- organize educational projects
- present critical assessment and comments on current events for local and international press
- create vital conditions for growth of a new expert generation
- support the interest in international relations among broad public
- cooperate with like-minded local and international institutions

RESEARCH CENTER

Founded in October 2003, the AMO's Research Center has been dedicated to carrying out research and raising public awareness of international affairs, security and foreign policy. The Research Center strives to identify and analyze issues important to Czech foreign policy and the country's position in the world. To this end, the Research Center produces independent analyses; encourages expert and public debate on international affairs; and suggests solutions to tackle problems in today's world. The Center's activities can be divided into two main areas: First, the Center undertakes research and analysis of foreign policy issues. Second, the Center fosters dialogue with the policy-makers, expert community and broad public.

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs